PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 309 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, sreda, 5. junija 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1 - I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Sožalje SIAU ob smrti Kalinina

Izvršni odbor SIAU za Tržaško okrožje je ob Kalininovi smrti poslal sledečo brzojavko:

Vrhovnemu Sovjetu ZSSR
Moskva.

Na dan žalovanja vseh sovjetskih narodov zaradi smrti Mihaila Ivanoviča Kalinina, Vam odbor izreka najglobljo sožalje.

Sočustvujemo z narodi Sovjetske zveze ob izgubi tov. Kalinina, enega najhrabrejših branilcev svobode ljudstva in enega izmed prvih tvorcov vaše socialistične domovine.

Njegovo življenje, polno borbe, njegova gorečnost, posvečena domovini, njegova navezanost na ljudstvo, nam je vzgled in vzpodbuda v naši vsakdanji borbi.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Češkoslovaški listi o pravičnosti sovjetskih predlogov o JK

Praga, 4. Tanjug. — Kakor poroča «Tanjugov» dopisnik iz Prage, so listi «Prace» in «Svobodne Noviny» objavili obsežne članke o predlogih zaveznikih strokovnjakov glede vprašanja Trsta in JK. Članki poudarjajo, da predstavlja samo predlog sovjetske delegacije pravično rešitev ker samo ta spoštuje etnisko mejo ter upošteva gospodarske interese tega področja.

Listi ceglašajo, da predlog zaveznikov ne upošteva dejstva, da je slovensko prebivalstvo tega področja preživelo kalvarijo in nepopisne muke pod fašističnim gospodstvom ter da se je kljub temu ohranil slovenski značaj teh pokrajin.

Namestniki zunanjih ministrov so obravnavali vprašanje vojnih zločincev

Pariz, 4. - AFP — Danes so namestniki zunanjih ministrov obravnavali angleški predlogo vojnih zločincev. Po tem predlogu naj bi vse države naslovile v roku 90. dni na zavezniško kontrolno komisijo liste vojnih zločincev, ki jih zahtevajo. Razen tega bodo klavzule mirovnih pogodb določile, da bodo po mnenju bivše sovražne države tudi izročitvi miru izročati vojne zločince, označene po Združenih narodih. Po predlogu angleških delegatov bo izročitev vojnih zločincev, če ne bo te klavzule v mirovni pogodbi, podvržena posebni stalni prosodbi, ki bo določala pogoje za izročitev zaradi političnega zločina.

Angleškemu predlogu se je upri sovjetski namestnik, ki je zavzel nasprotno stališče o ohranitvi zaveznižkih kontrolnih komisij v prej sovražnih deželah tudi po podpisu mirovnih pogodb. Končno ni bil med namestniki dosežen noben sporazum.

Začasni namestnik Stettiniusa

Washington, 4. - VZN — Zunanji minister je včeraj objavil, da bo Herschell Johnson zavzel položaj Stettiniusa v organizaciji združenih narodov, dokler ne bo imenovan zamestnik Edwarda W. Stettiniusa, ki je včeraj odstopil.

Bevinov govor v poslanski zbornici

London, 4. - VZN — Britanski zunanji minister Ernest Bevin je danes začel javno razpravo o zunanjih zadevah v poslanski zbornici.

Volili bomo tedaj ko bomo priključeni k FLRJ

TOVARIŠU FRANCETU BEVKU,
predsedniku PNOO-ja za Slovensko Primorje in Trst,
PARIZ

Slovenski antifašisti iz Trbiža, ki smo se zbrali danes v znak protesta zaradi volitev v italijansko ustavodajno skupščino, ki pomenijo za nas prejudiciranje tega ozemlja, Vam pošiljamo tople in borbene pozdrave.

Kakor smo pokazali že za časa poseta medzavezniške razmejitvene komisije, da hočemo za vsako ceno pripadati Jugoslaviji, ker so se Italijani tu naselili šele po 1940. letu in ker smo geografsko in gospodarsko navezani na Jugoslavijo, — tako smo se tudi danes postavili s tem, da smo se vsi Slovenci in Avstrijci vzdržali italijanskih volitev. Obenem izjavljamo, da bomo volili šele, ko bomo priključeni k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Z zaupanjem spremljamo Vaše delo zlasti mi, ki še na poseben način občutimo teror šovinističnih hujskačev in onih, ki jih podpirajo. Prepričani smo, da bomo s skupnim prizadevanjem dosegli naše pravice, to je priključitev Trbiža in Kanalske doline k Jugoslaviji.

(Sledijo podpisi)

Trbiž, 2. junija 1946.

Jugoslovanski mornarji v Ameriki za staro domovino

New York, 4. - Tanjug — Klub jugoslovanskih mornarjev v New Yorku je svečano proslavil 5. obletnico svojega obstoja. Proslave se je udeležilo več kot 2000 Jugoslovanov v New Yorku. Ob tej priliki je bila odobrena resolucija, ki poziva zunanje ministre velesil, naj priključijo Trst in JK k Jugoslaviji.

Klub jugoslovanskih mornarjev je bil ustanovljen leta 1941. ter je organiziral posadke jugoslovanskih ladij v zaveznižki službi.

Na morju je na zaveznižkih ladjah več kot 400 Jugoslovanov dalo svoje življenje za zmago nad fašizmom. Klub je zelo aktiven pri pomoči prizadetim rojakom iz Jugoslavije.

Jugoslovanski mornarji v Ameriki so doslej prispeveli več kot 225.000 dolarjev pomoči Jugoslaviji.

Vse demokratične sile proti reakciji

Pariz, 4. AFP — Francoski radio je sinoči oddajal izjave voditeljev strank o volitvah. Med drugimi je podal izjavo tudi Jacques Duclos, ki je najprej dejal, da včerajšnji rezultati volitev prav gotovo niso v skladu s predvidevanji» gotovih fabrikantov napovedi». Mnogi francoski in tuji listi so računali z neuspehom komunistične partije, ki pa je vzdržala ogromno protikomunistično gonjo, ki so jo sprožili reakcionarji. To dokazuje, da komunistična partija globoko korenini v naši deželi.

Generalni tajnik komunistične stranke Duclos omenja porast glasov partije, ki je «drugi zmagovalec volitev dne 2. junija ter poudarja, «da je stranka, ki je izšla kot prva na volitvah, imela podporo 30. list republikanske stranke svobode.

To pomeni, je dejal Duclos, da bi komunistična partija ostala prav gotovo prva stranka Francije, če b. vsaka stranka štela svoje glasove v vseh departementih.»

«Toda postali bomo spet prvi.» Ugotovil je, «da ni prinesel antikomunizem uspeha onim, ki so ga hoteli izkoristiti, namesto da bi osredotočili vse svoje udarce proti reakciji». Na koncu je Duclos izjavil, «da je reakcija zabeležila nekaj uspehov in si hoče pridobiti novih. Zato je potrebno družiti vse demokratične sile».

O razdelitvi sedežev v francoski ustavodajni zbornici

Pariz, 4. - VZN — Reuter poroča, da zadnji podatki za 575 od 586 sedežev nove ustavodajne zbornice v Franciji dajejo republikanskemu gibanju (naprednim katoličanom) 166 sedežev, komunistom pa 150 sedežev. Od ostalih strank imajo socialisti 125 sedežev, radikali 45 sedežev, skrajna desnica 35 sedežev, zmerni 25 sedežev, kmečka stranka 8 sedežev, stranka za alžirsko neodvisnost 11 sedežev in ostale stranke prekomorskih ozemelj 10 sedežev.

Ameriški sindikati proti Trumanu

Washington, 4. - AFP — Pred 60-orico parlamentarcev, so glavni voditelji ameriških sindikatov železničarjev, včlanjenih v «CIO» in «AFL», izrazili svoje ogorčenje nad zakonskim načrtom Trumana o omejitvi pravice stavke.

Lewis Hines, eden izmed voditeljev ameriške federacije dela «AFL», je napadel zakonski načrt kot «primer» prisilnega razsodišča.

Sporočilo italijanskega notranjega ministrstva o referendumu

Rim, 4. - VZN — Notranje ministrstvo sporoča: «Podatki in številke, ki jih je objavil tisk o izidu referenduma, niso uradni in zato niso merodajni. Notranje ministrstvo si pridržuje pravico, izdati poročilo takoj, ko bodo podatki verodostojni.»

Delni izidi volitev za konstituanto

Rim, 4. VZN. — Poročilo o začasnih izidih iz 24.497 od 35.236 okrožij ob 18.30 uri:

KOMUNISTI:	3,403.239
Unistično gibanje	47.904
Uomo qualunque	784.731
Republikanci	692.108
Krščanski socialisti	42.155
DEMO-KRISTJANI	5,855.135
Socialisti	3,697.884
Repub. demokr. koncentr.	63.433
Akcijska stranka	205.175
Narodna demokratska zveza	942.731
Blok svobode	376.105
Ostale liste	515.237
Skupno:	16,625.837

KRATKE VESTI

FRANKFURT. Kakor poročajo iz Frankfurta bo v letošnjem poletju zapustila Nemčijo tretja ameriška armada. Nadomestile jo bodo posebne čete z rezervnimi edinicami vojaških vladnih oblasti kakor tudi s tehničnimi edinicami. Stražnikov je sedaj 38.000. Tvorijo tudi blindirane enote ter letalstvo z lovci in bombniki.

Rudnik na Češkoslovaškem bo imenovan po maršalu Titu

Praga, 4. Tanjug. — Kakor poroča dopisnik «Tanjuga», je odbor delavcev in nameščencev rudnika «Union» v mestu Nove Sedlo pri Karlovih Varih v Češkoslovaški, sklenil preimenovati svoj rudnik po maršalu Titu.

Ob tej priliki se je vršila v Novem Sedlu svečanost, ki so se je udeležili češkoslovaški minister za informacije Kopecky, jugoslovanski veleposlanik v Pragi dr. Černej, znana češkoslovaška pisateljica Marie Mayerova, zastopniki civilnih in vojaških oblasti, uprava rudnika, rudarji ter številni meščani.

Pisateljica Mayerova je imela govor, v katerem je med drugim rekla: «Ime maršala Tita je ime, ki se je v najhujših letih našega narodnega suženjstva zasvetilo kot svetloba nove svobode. To ni maršal, ki je zavzel tuje dežele, pač pa maršal, ki se je boril za svobodo svojega lastnega ljudstva ter za svobodo vseh slovanskih narodov.»

Minister Kopecky je poudaril v svojem govoru prijateljstvo in bratsko sodelovanje med narodi Češkoslovaške in Jugoslavije.

Kitajski je potreben mir za obnovo dežele

Nanking, 4. - AFP — Lu Ting Yi zastopnik kitajske komunistične partije je danes dejal, da je politični umik trajal že dovolj časa, s čimer je označil nedavno spremembo smernic partije. Lu Ting Yi je dodal, da so komunistične sile nedavno zavzele štiri mesta v Mandžuriji, med katerimi je važno središče železarske industrije Anssan, kakih 50 kilometrov južno od Mukdena in pristanišče Yingkow v zalivu Liaotung.

Lu Ting Yi je poudaril, da so pokazali komunisti dovolj, da si želijo miru, nočejo pa staviti celo svojega življenja v nevarnost, da bi zadovoljili naraščajoče zahteve Koumintanga.

Kljub temu pa je komunistična partija še vedno naklonjena takojšnji prekinitvi sovražnosti, da bi se mogla Kitajska, ki je bila tako hudo prizadeta od vojne obnoviti.

«Izvestija» o Byrnesovih izjavah

Načrt za razorožitev Nemčije ni izveden. Umerjene reparacijske zahteve ZSSR od Italije napram visokim okupacijskim bremenom zaveznikov

Moskva, 4. Tass — Diplomatski dopisnik «Izvestij» piše: «Deklaracija Molotova o rezultatih pariške konference Sveta zunanjih ministrov zastopnikom sovjetskega tiska je osredotočila pozornost in vzbudila komentarje po vsem svetu. Celo listi, ki skušajo po svoji stari navadi naprtiti Sovjetski zvezi odgovornost za mednarodne težave, niso v stanu ovreči dejstva, ki so navedena v tej deklaraciji.

Večina časopisnih organov poudarja, da ocena pogajanj v Parizu, ki jo je podal Molotov, ne izključuje možnosti, da bo prišlo do pozitivnih rezultatov na prihodnjem sestanku zunanjih ministrov, ki bo čez dva tedna v Parizu.

Ob tej priliki pa ne moremo iti molče preko komentarjev ki jih je podal zastopnikom tiska ameriški zunanji minister Byrnes o deklaraciji Molotova.

Načelnik ameriškega zunanjega ministrstva se je trudil dokazati pravilnost, ki jo je zavzela ameriška delegacija v Parizu v vsečih vprašanjih. Vendar pa je treba omeniti, da vse to, kar je dejal Byrnes, ni nikako novo dejstvo k že znanim momentom.

Znano je, da sklep berlinske konference o sestavi reparacijskega načrta v 6 mesecih, to je pred 2. februarjem 1946., ne le da ni bil izvršen v določenem roku, ampak da v glavnem sploh ni bil uveljavljen.

Proizvodnja še vedno v rokah nemških trustov

Dasi so sovjetski zastopniki neštetokrat predlagali Kontrolnemu svetu v Nemčiji, da bi pospešil sestavo načrta o reparacijah in demontaži podjetij, katerih naprave naj bi bile prenesene iz Nemčije v zavezniške države na račun reparacij, ni bilo skoraj nič izvršeno. Podjetja nemške vojne industrije so ostala večinoma v istem stanju, kot pred enim letom. V zapadnih zasedbenih conah niso storili nič ali skoraj nič da bi bili izpolnili drugo zelo važno nalogo, ki jo je postavila berlinska konferenca. Gre za decentralizacijo nemškega gospodarstva, s čimer bi bile uničene trdnjave nemške agresije, ki so nemški monopol, tesno povezan s pomočjo mednarodnih kartelnih pogodb z vplivnimi organizacijami v drugih deželah in predvsem v ZDA in Angliji.

Dopisniki listov, ki so obiskali cone zapadne Nemčije pravijo, da je tam proizvodnja — prav tako kot preteklosti — v rokah nemških trustov in kartelov, ki so bili brezmejno naklonjeni Hitlerju v razdobju priprav za agresijo, kakor tudi za časa same vojne.

Je pa še drugo dejstvo. S tem, da so predlagale v Nemčiji gospodarsko anketo, se niso ameriške oblasti obvezale, da bodo izvršile odločbe, sprejete v Berlinu o uničenju nemškega vojnega gospodarstva pač pa so celo prešle v odkrito kršitev in enostransko odklonitev teh odločb.

Kršitev sklepa o demontiranju tovarn v Nemčiji

Dosedanji načrt za razorožitev ni bil izvršen. In vendar je bilo določenih za demontažo v ameriški zasedbeni coni 150 industrijskih podjetij, od česar ena četrtina v korist Sovjetske zveze na račun reparacijskih plačil. Kljub temu je te dni načelnik ameriške vojaške uprave v Nemčiji, general Clay objavil, da so ameriške oblasti sklenile, razveljaviti sklep o demontaži označenih podjetij ter prenehati z dobavami reparacij Sovjetski zvezi pod izmikljivim izgovorom o potrebi imeti Nemčijo za gospodarsko celoto, čemur, kot je znano, prav tako Sovjetska zveza ne nasprotuje.

Po besedah generala Claya bodo jeklarne, strojne tovarne ter kemična industrija, katerih demontaža je že bila sklenjena, nadaljevale svojo proizvodnjo.

Čemu je potreba ugotavljanja «gospodarske razorožitve, ko obstajajo taka dejstva? Lahko je razumeti, da je nezakoniti postopek ameriških oblasti toplo pozdravil del onega časopisja, ki se specializira za sabotažo mednarodnega sodelovanja in ki podžiga z vsemi sredstvi na spore med zavezniki.

To časopisje objavlja senzacionalne izjave o «koncu Potsdama» ter na splošno o prestanku sodelovanja med zavezniškimi velesilami.

600 milijard lir za vzdrževanje okupacijskih sil v Italiji

V svoji izjavi na tiskovni konferenci je Byrnes nato branil nepopustljivo stališče ZDA v vprašanju italijanskih reparacij.

Ponovno je omenil, da nimajo ZDA namena finansirati teh reparacij.

Bilo je neštetokrat ugotovljeno, da presega v resnici znesek za kritje angleških in ameriških stroškov pri okupaciji Italije mnogokrat znesek izredno umerjenih reparacijskih zahtev Sovjetske Zveze.

V teh dneh je angencija «Reuter» sporočila iz Rima, da so strokovnjaki italijanske vlade označili višino stroškov, ki jih je imela Italija v korist zaveznikov, s skupnim zneskom nad 600 milijard lir, to je približno 6 milijard dolarjev. Odkrili so tudi drugo stvar, da bi mogle biti namreč izredno umerjene reparacijske zahteve Sovjetske zveze izpolnjene brez škode za italijansko gospodarstvo, ko bi se zapadne sile ne obnašale v Italiji kot gospodarji v koloniji in če bi dovolile industriji te dežele, da se postavi na noge. Italijanski komentarji v tem vprašanju so zelo poučni.

Tako pravi objava agencije «SIDI», da bi moglo plačevanje reparacij Sovjetski zvezi zagotoviti italijanski industriji dodatna naročila, kar je vzbudilo veliko zanimanje v industrijskih krogih.

Glede usode bivših italijanskih kolonij je Byrnes na žalost molče prešel preko vprašanja nepričakovane spremembe stališča ameriške delegacije na pariški konferenci.

Kot je bilo že objavljeno v našem časopisju, se je ameriška delegacija pridružila, potem ko je sovjetska delegacija pristala na koncesije v tem vprašanju in na postavitev bivših italijanskih kolonij pod varuštvo Italije, ki bi morala pod vodstvom organizacije Združenih narodov pripraviti te dežele na narodno neodvisnost, temu predlogu, ki ga je najprej branila Francija. Ko pa je angleški zastopnik izjavil, da vztraja na predaji Cirenajke Angliji, je Byrnes spremenil svoje stališče ter se odrekel svoji prejšnji izjavi. V teku svoje izjave na tiskovni konferenci je Byrnes poskušal zanikati sovjetske izjave glede obstoja anglo-ameriškega bloka, ki skuša napraviti svojo voljo drugim deželam.

Kako je pa mogoče razložiti dejstvo stalnega spreminjanja ameriškega stališča v vprašanju italijanskih kolonij, kakor tudi več drugih korakov ameriške in angleške diplomacije, če se zanika obstoj tega bloka.

Življenje in delo Mihaila Ivanoviča Kalinina

Moskva, 4. - Tass — Objavljen je bil sledeči nekrolog: Po težki in dolgi bolezni je 3. junija umrl Mihail Ivanovič Kalinin, eden izmed odličnih osnovateljev in voditeljev komunistične partije in sovjetske države.

Mihail Kalinin se je rodil novembra 1875. v kmečki družini v Tverski Guberniji sedanjem Kalininskem okrožju.

Z 18. leti je Kalinin stopil kot delavec v tovarno «Stari Arzenal» v Petrogradu. Dve leti pozneje je šel Mihail Kalinin delat v tovarno «Putilov, kjer si je pridobil slovesno izkušenega in precizijskega strugarja.

V tej dobi je Mihail Kalinin pristopil k revolucionarnemu delovanju. Bil je tajnik delovnih organizacij ter je stopil v ospredje kot avangardni delavec med petrograjskim proletariatom.

Po njegovi aretaciji, ki jo je izvršila politična policija v Petrogradu, je bil deportiran v Tbilisi, kjer je delal v delavnicah železnic kot strugar. Ker ga je policija v Tbilisiju preganjala se je Mihail Kalinin podal v Reval, kjer je pri delu v železniških delavnicah dovršil svoj deportacijski rok.

Potem se je vrnil v Petrograd, kjer je delal v tovarni topov kot precizijski strugar. Od tega časa dalje ni več zapustil Petrograda, združujoč svoje delo v raznih petrograjskih tovarnah s tajnim revolucionarnim delovanjem v vrstah boljševiške partije kot odlični avangardni delavec ter eden izmed političnih voditeljev delavskega razreda.

Mihail Kalinin je posvetil 50 let svojega življenja osvoboditvi delovnih množic, stvari socializma. Skupno z Leninom je Kalinin deloval v prvih tajnih marksističnih krožkih ter v «borbeni zvezi za osvoboditev delavskega razreda». Ramo ob rami z Leninom in Stalinom je ustanovil boljševiškopartijo, ustanovil list «Pravda» ter se aktivno udeležil priprav in uresničanja velike sovjetske revolucije.

Po Oktobrski revoluciji 1917 je Mihail Kalinin postal eden najodličnejših voditeljev mlade sovjetske države. Leta 1919. je bil Kalinin na Leninov predlog izvoljen za predsednika najvišjega organa ruske sovjetske federativne republike, v osrednji izvršni odbor sovjetov v Rusiji.

Kalinin je posvetil vse svoje sile in vso svojo energijo konsolidaciji moči sovjetskega režima. Mihail Kalinin zvesti Leninov in Stalinov tovariš v orožju, se je neutrudno boril proti sovražnikom partije ljudstva za zmago leninizma.

V letih velike domovinske vojne je Mihail Kalinin, četudi je bil težko bolan, delal s samozatajevanjem na vodilnem mestu najvišjega organa sovjetske države ter posvetil vse svoje sile stvari zmage Sovjetske zveze nad nemškimi in japonskimi napadalci.

Sovjetski državljani še dobro pomnijo navdušenih gorečih rodoljubnih govorov Mihaila Kalinina med veliko domovinsko vojno, ki so navdihnili naši armadi in našemu ljudstvu vero v zmago nad sovražnikom.

Ime Mihaila Kalinina je simbol predane službe in zvestobe naši domovini ter je neskončno drago vsem sovjetskim državljanom. Delovanje Mihaila Kalinina bo vedno zgled modrosti državnika, zgled nerazrušnih stikov z ljudstvom in zgled junaškega dela za stvar komunizma.

Spomin na Mihaila Kalinina, gorečega rodoljuba naše dežele, neomajnega prvoboritelja komunizma ter modrega in dobrega voditelja, bo ohranjen za vedno v srcih vseh sovjetskih državljanov.

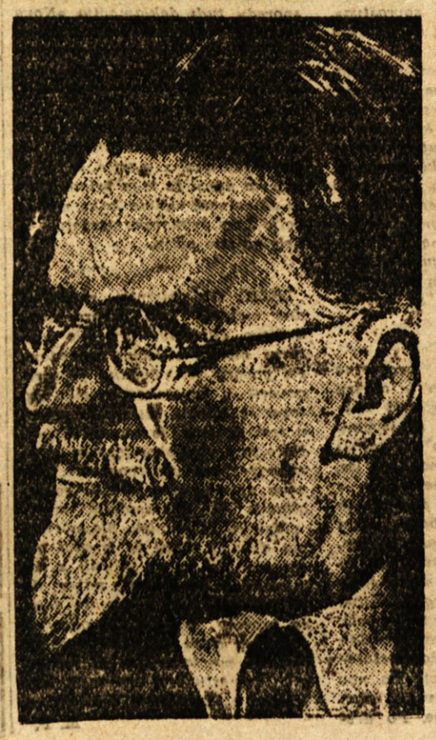

Pozdravljen naš dragi prijatelj in tovariš v orožju!

(sledijo dodpisi voditeljev Sovjetske zveze)

Kalinin je zbolel v maju 1944, na raku na črevesju. V juniju letega leta je bila izvršena operacija ki je poboljšala Kalininovo stanje, kateri je nadaljeval s svojim težavnim delom. Od februarja 1946. so njegove sile pričele postopoma slabeti in 31. maja se je njegova bolezen tako poslabšala, da ji je podlegel 3. junija ob 10.05 uri zjutraj.

Obdukcija, ki jo je izvršil akademik Abrikosov, je ugotovila raka na črevesju.

Sodelovanje med narodi je možno na podlagi enakopravnosti

„Novi časi" o poskusih anglo-ameriške nadvlade

Moskva, 4. - AFP — Današnji uvodnik lista «Novi časi», ki so ga oddajali po radiu, razkrinkuje «težnjo nekaterih sil da bi narekovale svojo voljo drugim silam ter da bi se podale na pot dogovora med dvemi silami, Veliko Britanijo in ZDA». List naziva te načrte Anglosaksoncev kot svetovno imperialistično nadvlado» ter ugotavlja, «da je vse to omajalo mednarodno sodelovanje».

«Zaman», pravi avtor članka, «skušajo zakriti te težnje s frazami o namišljeni sovjetski nepopustljivosti. Začetniki te politike, ki obstoja v tem, da se opusti dogovorjena metoda za reševanje mednarodnih vprašanj, se ne bodo mogli izogniti odgovornosti, da so stavili jalove predloge, pogodbe o ločenem imiru ali pa sklicanje konference miru brez predhodne priprave miru, oziroma predložitev mirovnih pogodb organizaciji Združenih narodov».

List «Novi časi» poudarja nato, da bi avtorji teh načrtov hoteli «zastrašiti Sovjetsko zvezo ter potolažiti svojo lastno javno mnenje.»

List naglaša, da se Sovjetska zveza ne da zastrašiti in izraža velik dvom, «da se lahko javno mnenje drugih držav pomiri s temi načrti, ki so povlečeni za lase in očividno varljivi.»

List «Novi časi» zaključuje takole:

«Potrebno je še naprej zbirati demokratične sile z geslom enakopravnosti in prijateljstva med narodi da bi propadli imperialistični poskusi pa naj pridejo od katere koli strani, in da bi zmagala pravična stvar enakopravnosti in miroljubnega sodelovanja med narodi».

Molotov sprejel danskega zunanjega ministra

Moskva, 3. - Tass — Sovjetski zunanji minister ZSSR Molotov je 1. junija sprejel danskega zunanjega ministra Rasmusena. Sprejemu je prisostvoval pooblaščeni minister Danske v ZSSR.

Mar naj se nadaljuje?

Nikoli več z ljudmi, ki so desetletja blagoslavljali sovražnika vsega naroda

Od včeraj na danes nova kopica pisem: iz Bovca, iz Kanala, iz Morskega nad Kanalom, iz Kazelj, iz Lokve, iz Vrtojbe, od vseh strani, izpod strmih tolminskih gora in tesne Soške doline, iz prelepe Vipavske in s požganega Krasa. Od ljudskih organizacij in zavednih žena pa od poedinih mater, vseh v skrbeh za usodo dežele in njene bodočnosti, za usodo in bodočnost njih najdražjega zaklada, njih doraščajoče mladine.

Petindvajset let gorja in ponižanja, preganjanja in krvi lebdi vsem pred očmi. Mar naj se vse to gorje nadaljuje? Mar naj slovenski besedi tudi v bodoče ne bo mesta nikjer, niti v cerkvi? *Mar naj zatiralci slovenskega rodu tudi v bodoče nadaljujejo svoje delo, zvesti načelom in ukazom nekdanjega, strtega, uničenega, obešenega tirana?* Mar naj cerkveni oblastniki, ki se jim je duše «zahvaljeval za njihovo nasilje», ki jih je «cenil prej in še bolj pozneje», ko so na še odgovornejših mestih ravnali še okrutneje, pripravijo ljudem novo zlo?

V ljudstvu se dviga vihar, ki ga nihče izmed nas ne more, ne bo mogel zajeziti. (Ali pa morda — spet z množestvenimi aretacijami in deportacijami, s požigi in streli v hrbet?) Pa vendar ljudje žele izpolnjevati svoje verske dolžnosti in žele, da bi bili njih otroci birmani. Toda nikoli in že nikoli od ljudi, ki so desetletja blagoslavljali njih sovražnika od njegovega pohoda v Abesinijo in Španijo do njegovega zavratnega napada na Francijo in Jugoslavijo in še posebej do njegovih grozotnih in zverskih pohodov nad siromašne slovenske vasi. Leta in leta so ga blagoslavljali. *Leta in leta so blagoslavljali njegove topove, da bi bolje uničevali slovenski rod, a prav tako vsa zadnja leta niso nič marali za birmo slovenskih otrok* pod strmimi tolminskimi vrhovi, v tesni Soški dolini pa na osirotelem Krasu in v izmučeni Vipavski dolini.

Zakaj so se letos spomnili svojih pastirskih dolžnosti? *Mar da dokažejo italijanstvo slovenske dežele? Da izpričajo, kako je ljudstvo v njej zvesto njim, ki so še letos kovali spomenice in pozive za medzavezniško komisijo, da bi ga tako spet potisnili v suženjstvo in propast.*

Pisma in proteste pa, ki se nam kopičijo na uredniških mizah, bomo objavljali, kolikor bomo mogli, kljub še tako tesnemu prostoru, da bo svet spoznal iz njih, kaj naše ljudstvo boli in kaj hoče.

Blagoslovljeni topovi mesto birme

V petek so zborovale bovške žene. Govorile so o tem in onem, pa tudi o bližnji birmi. Razširila se je namreč govorica po Bovškem kotu, da mislijo letos birmati na Srpenici. Pa ravno tam in zakaj ne v Bovcu? In ravno msgr. Margotti in zakaj ne kdo drugi, ki bi ga ne težila ljudska bolest in ljudsko sovraštvo? Bovške žene so razglabljale in so odločno sklenile, da tega ne dopuste.

«Kako naj me matere, ki nismo smele ves čas fašističnega terorja učiti svojih otrok v materinem jeziku», so zapisale v svoj protest, ki so ga poslale goriškemu nadškofu, «ki smo se ves čas borile proti fašizmu, *kako naj dopustimo, da bo birmal naše otroke človek, ki se mu je Mussolini zahvaljeval za njegove pridige in okrožnice, «vredne Italijana in fašista», škof, ki je molil «za neizbežno zmago fašistične Italije»?*

Kot dobre katoličanke ne želimo samo, marveč hočemo, da bodo naši otroci prejeli zakrament sv. birme, toda od škofa, ki nam ni bil dan, da bi nas potujčeval.

Ponovno Vas pozivamo, da opustite svojo namero, ker ljudstvo še ni pozabilo, kako ste za časa borbe blagoslavljali fašistično orožje, niste pa prišli birmat naše otroke.»

Dobra sredstva in zli nameni

Zborovale so tudi žene v Morskem nad Kanalom, in poslale nazadnje Zaveznižki vojaški upravi protestno pismo, ki pravijo v njem:

«Odločno protestiramo proti goriškemu nadškofu Margottiju. Nočemo, da bo naše slovenske otroke birmal fašistovski škof, ki je bil poslan med naše ljudstvo v času fašistične Italije in prav z namenom, da bi s svojim fašističnim duhom pomagal sistematično raznarodovati naš slovenski rod in ga do kraja poitalijančiti. Dovolj je bilo potujčevanja, ponižanja in brutalnosti. Po prihodu nadškofa v Gorico so tirali po naših krajih slovensko besedo iz cerkve, prepovedovali slovenske pridige in slovensko pétje. Zatirali v cerkvi in izven nje vse, kar je imelo kakršen koli znak slovenstva.

Iz štirih let velike osvobodilne borbe in težkih bojev proti fašizmu in nacizmu smo izšli kot zmagovalci skupno z našimi velikimi zavezniki. *Zato danes zahtevamo umik nadškofa Margottija zaradi njegovega fašističnega delovanja* in imenovanje poštenega slovenskega škofa na njegovo mesto.»

Z dučejem roko v roki

Danes je prišlo tudi poročilo o pismu, ki ga je napisala nadškofu Margottiju Zofija Faganelova iz Vrtojbe:

«Sem mati dveh otrok, ki bi morali letos k sv. birmi. *Ne morem pa dovoliti, da bi g. nadškof Carlo Margotti podelil mojima otrokoma sv. zakrament, ker je njegova roka že leta 1942. stisnila roko dučeju na konferenci v Gorici, ki jo je vodil Mussolini skupno s fašistično hierarhijo goriške province.*

Vi g. nadškof ste Mussoliniju obljubili, da boste pomagali pri pohodu na Balkan s tem, da ste pričeli poitalijančevati slovenski narod. Zato kot poštena slovenska mati ne morem dopustiti, da bi Vi birmali moja otroka, ko ste še pred nedavnim zagovarjali in podpirali največjega sovražnika slovenskega rodu, zločinca Mussolinija.

Imam pravico zahtevati, da mojima otrokoma podeli sv. birmo le tak škof, ki ni sodeloval s fašističnimi tolovaji.»

Ponosne matere iz Kazelj

Da bi bila letos birma potrebna, na siromašnem, požganem Krasu, nihče ni ugovarjal, niti ne pomišljal. Ko pa se je izvedelo, da naj birmo opravi tržaški škof msgr. Santin, so se uprli. In uprle so se predvsem kraške matere, ki so na njih vsa dolga zadnja leta obvisele skrbi, da nasitijo svoje otroke s skopim črnim kraškim kruhom, vse breme, da pomagajo možem v borbi proti največjemu zlu. Uprle so se odločno, kljub vsej mizeriji in zatajevanemu svodu ponosno.

Tudi matere v Kaziljah. Matere birmancev. In so se zbrale preteklo nedeljo na lepem pred cerkvijo ter pričakale duhovnika. Mirno in zavestno so mu sporočile svojo trdno odločitev: *«Naše otroke bo birmal škof, ki ima čisto vest, da ni sodeloval in podpiral nasilnikov, ki so si omadeževali roke z zločini in s krvjo padlih — očetov in bratov morda prav teh naših otrok.»*

Zares, kazeljske matere nič ne opletajo s tem, kar je bilo in kar naj bo. Enostavno ne morejo pozabiti trpljenja, ki so ga prestale, ko so fašistične bande preganjale in pobijale može, sinove in hčere, ko so ropale po hišah in požigale cele vasi po volji in ukazu tirana, ki mu je tržaški škof podeljeval svoj blagoslov.

Delovanje tržaškega škofa

Včeraj smo opisali vso fašistovsko zagrizenost tržaškega škofa, ki vztraja na tem, da vsiljuje slovenskim in hrvatskim duhovnikov italijansko pisani «Bollettino», dočim so njegovi predniki 80 let izdajali latinski «Folium».

Danes naj navedemo drug primer, ki priča o zadržanju škofa Santina spričo najdražjih čustev njegovih vernikov slovanske narodnosti.

Kakor je znano, je bil pred Božičem 1941 v Trstu znameniti proces proti 70 slovanskim obtožencem, češ da so hoteli zrušiti fašistovski režim. Sodišče jih je obsodilo na skoro 1000 let ječe, petorico pa je odsodilo na smrt. Nesrečniki so bili: Simon Kos, Ivan Ivančič, Viktor Bobek, Ivan Vadnal ter Josip Tomažič. 15. decembra jih je velel Mussolini prepeljati na Opčine ter tam postrelati. Nato so jih odpeljali neznano kam. Pet družin je zgubilo svoje najboljše sinove, pet slovenskih mater ni vedelo za grobove svojih sinov. Minulo je leto 1942, 1943, '44, '45. Nihče ni znal za usodo trupel nesrečnih Slovencev. Končno je prišla vsa resnica na dan. Prav po čudnem naključju so majnika 1945. trupla izsledili na nekem starem pokopališču v Severni Italiji.

Starši so sklenili prepeljati zemske ostanke pokojnikov v Trst, kar se je tudi zgodilo. Dne 28. oktobra 1945 je bil v Trstu slovesen pogreb, kakršnega mesto še ni učakalo. Na glavnem trgu so krste z zemskimi ostanki razpostavili, da bi se tam opravili javni cerkveni obredi. Mati Josipa Tomažiča je zaprosila tržaškega duhovnika in kateheta Mateja Škabarja, naj bi on, ki je bil družinski prijatelj, opravil obrede. To je bil ganljiv prizor. Ko so pogrebci prinesli in položili krsto z ostanki Josipa Tomažiča na tla, se je mati iztrgala iz množice, pohitela k krsti, pokleknila in jo poljubila. Ob tem prizoru so badrhtela srca 50.000 pogrebcev, ki so se zbrali na tržaškem glavnem trgu. Gospod Matej Škabar je ob asistenci drugih duhovnikov pokropil krste s trupli in odmolil predpisane obrede. Zbor je zapel žalostinko «Zrtvam», nakar se je razvil žalni sprevod proti Garibaldijevemu trgu. Krste z mrliči so prepeljali v rojstne vasi, zemske ostanke Josipa Tomažiča pa k Sv. Ani.

Komu v vsem Trstu bi prišlo na um, da bi se nad tem žalnim obredom pohujšal? Kar je bilo fašistov, so škripali z zobmi od jeze in sovraštva. Ena sama oseba se je pohujšala: tržaški škof msgr. dr. Anton Santin. Naslednjega dne je poklical na škofijo slovolasega duhovnika Mateja Škabarja, ki je opravil žalne obrede, ter ga tam zmerjal in napadal dolgo, dolgo časa...

Pretveze so lahko različne, vendar je bistvo eno: Pokojniki so bili antifašisti in Slovenci.

France Škrij

Paberki iz najnovejše zgodovine goriške in tržaške škofije

Ko se je italijanska vojska leta 1918. pritihotapila v Julijsko krajino in «napravila red», je italijanski vojaški guverner v Trstu general Pettiti di Roreto izdal proglas, v katerem je ljudem med drugim zagotovil, da bo «vera slovanskih prebivalcev novih pokrajin Italije spoštovana tembolj, ker je katoliška vera, vera vse Italije».

Kljub temu zagotovilu je bilo ravnanje vseh italijanskih oblasti, vojaških, civilnih in tudi cerkvenih, v kar največjem nasprotju z njim. Ljudje niso pozabili na vsa grozodejstva, ki so se dogajala v prvih letih pred fašizmom, ko so aretirali in potem pregnali krškega škofa doktorja Mahniča in enako tržaškega škofa dr. Andreja Karlina, spravili v zapore okrog 100 slovanskih duhovnikov, jih pregnali iz dežele: 27 iz tržaške in koprske, 27 iz krške, 6 iz poreške in puljske in 6 iz tedaj zasedenega dela ljubljanske škofije. Istrani niso pozabili, kako jih je vojaščina spremljala pri procesijah in pogrebih, da ne bi molili ali peli po svoje, kako so D'Annunzijevi arditi napadli v baški cerkvi župnika dr. Benefačiča, kako so ropali po cerkvah in župnijah, sežigali pohištvo in pretepali Simeta Červarja v Zrenju in druge istrske duhovnike. In ljudje niso pozabili, kako so pozneje fašisti posiljevali tudi duhovnike z ricinovim oljem (dekana Antona Slamiča v Dekanih pri Kopru), kako so z bombo malone razdejali Antonu Koširju župnišče v Lovranu, prav tam pretepli Rudolfa Brnobiča, kako so pozneje v 8 letih pregnali iz Krkavcev kar 7 slovanskih duhovnikov. Znano je vsem Goričanom, kako je bila ena največjih krivic na cerkvenem področju izsiljena resignacija goriškega nadškofa Sedeja na nadškofijsko mesto, kako je bilo to nasilje nazadnje neposredni razlog njegove smrti.

Na Goriškem

Po smrti nadškofa Sedeja je bil imenovan za apostolskega upravitelja nadškofije msgr. Sirotti (bivši Sirotič), ki je takoj uvedel skrajno fašistovsko politiko v škofiji. Postavljal je italijanske duhovnike na mesta, kjer so bili dotlej Slovenci, in to v docela slovenskih krajih. Pričel je raznarodovati gojence v semenišču

Nebogljenemu slovenskemu prebivalstvu goriške dežele je kar odleglo, ko je jeseni leta 1934. izvedelo, da ne bo imenovan za goriškega nadškofa msgr. Sirotti, marveč škof Margotti, čigar škofijsko geslo je bilo «Justitia et pax» (pravica in mir). Toda kako kratko je bilo to zadovoljstvo, kako vse prekmalu je postalo jasno, da je bil Margotti vreden naslednik svojega prednika Sirottija! Po rodu iz okolice Bologne je iz cerkvene diplomatske službe, ki mu je obrodila odlikovanji fašistovske vlade, redova «Gran Ufficiale della Corona d'Italia» ter «SS. Maurizio e Lazzaro», prišel naravnost v Gorico.

Preden je nastopil svojo službo, je šel o njem glas, da je sila izobražen in da zna celo slovenščino. Spočetka je imel nekaj slovenskih pridig, pa jih je le bral, dokler mu ni neki goriški dekan povedal, kako sodijo Slovenci o tem njegovem «branju»: «Vaše pridige: italijanske prihajajo iz srca, slovenske iz žepa.» Eno pa je znal že od vsega začetka: ukazovati in groziti s kaznijo. Iz oči v oči pa se je potem spet umikal, omilil. V enem je pa bil dosleden, v «italijanstvu» naše dežele, ki mu je bilo dogma. Moralo je priti leto 1945., da je nekemu duhovniku v goriški nadškofiji priznal, da sta njeni dve tretjini (vsaj toliko!) slovenski. A tudi potem se s svoje linije ni umaknil.

V svoji diplomatsko preračunani «dobroti» je interveniral v času vojne za ujetnike in internirance.

Politik - fašist

Že v svojem nastopnem govoru, v pridigi 23. septembra 1934. je udaril po slovenskih vernikih: Proslavljal je le Italijo in dučeja. O narodnostnem vprašanju ni bilo besede iz njegovih ust.

Naslednje dni že ni hotel sprejeti delegacije slovenskih dekanov. Povabil jih je v Malo semenišče obenem z italijanskimi. Silno je pohvalil Sirottijevo delovanje in zahteval od duhovnikov svoje škofije, da «italijanski državi izkažejo ne le svojo lojalnost, temveč tudi udanost in hvaležnost».

V škofijskem listu je v oktobru 1935. ponatisnil govor Pija XI., ki je veljal italijanskim, fašističnim mladinskim organizacijam v tujini. Značilno je bilo to za goriškega nadškofa, ki drugih papeževih govorov v svojem škofijskem listu zlepa ni objavljal.

Mesec dni pozneje se je vrnil s svojega potovanja v Palestino, pa je priobčil pismo v svojem listu, kjer se je posebej ustavil pri abesinski vojni: «Prav posebno smo se spominjali naših dragih vojakov..., da bi podali domovini izraz svojega spoštovanja in ljubezni v boju... za civilizacijo in vero, katere glasnik je postala Italija v Vzhodni Afriki.» Še vse bolj pa je poveličeval abesinski pohod in dučeja v pastirskem pismu za Božič v letu 1935. Predpisal je celo molitev v maši (pro re gravi — za težko stvar) in v februarju 1936. se je spet povrnil nad nesrečne Abesince.

Tri leta pozneje je v svojem škofijskem listu poveličeval «la vittoria di Franco» (Francovo zmago), slavil črne srajce, ki so se tam borile, kot «vzornike zvestobe do domovine, ki jo je znal prebuditi fašizem».

V spomin na „italijansko zmago"

Drugo svetovno vojno je pozdravil z navdušenjem, ko je fašistična Italija zahrbtno napadla Francijo. Ljudje, ki so poslušali njegov govor, so priča tega. V tiskarni Jucchi, kjer tiskajo sedaj «Slovenskega Primorca», je dal natisniti «tajno» okrožnico za duhovščino, (h kateri se bomo na drugem mestu še povrnili) in ki jo je v njem pozival, da bi «molili za Zmago..., pa da bi «pokazali večje razumevanje za sedanji čas, za zgodovinsko realnost, katero ustvarja naša Italija s svojim pogumom, s svojo velikodušnostjo, s svojim duhom resnice in pravice». Mesec dni pozneje se v svojem listu spet povrača k vojnim vprašanjem in proslavlja dučaja: «On ve kaj hoče. On hoče resnično slavo Italije, blagor zdravega in močnega naroda, ki mu ni več mogoče ostati v tesnih mejah svojega polotoka in po svojem morju išče izhoda z njega.» In komaj 14 dni kasneje proslavlja zmago fašizma nad Francijo: «Intervencija Italije je bila torej odločilna: Medtem ko se bodo zastopniki vojskujočih narodov pogajali za mir..., ostane morala italijanskih čet zmerom visoka...», pa zaključi, kakor vedno ob takih prilikah, z molitvijo za Italijo, za kralja in «nepremagljivega» dučeja.

O novem letu 1941. je gotov fašistovske zmage, pa že poziva ljudstvo, naj prispeva za novo cerkev, «posvečeno zmagi in miru», ki naj postane «spomin na konec sedanje vojne, ki bo v njej zmagala Italija...» Zanjo je kupil celo že zemljišče — ob solkanski cesti, prav blizu tam, kjer je nekoč stanoval naš narodni pisatelj, borec in voditelj Francè Bevk.

Šele narodno osvobodilni borci, ki so se pojavili po Goriškem, so ga preplašili. Odtlej je njegov list molčal o zmagi Italije in dučeja. Šele februarja 1944. je — očitno po zloveščih namerah nemškega nacističnega okupatorja prvič spregovoril o — Slovencih. Prvič po desetih letih, odkar je tako vladal vernikom v goriški nadškofiji. — bž.

(Dalje prihodnjič)

Dobra srca

Družina Bertos daruje za sirote padlih partizanov 600 lir.

Namesto cvetja na gomilo pok. Briščka Slavka darujejo tovariši 1100 lir za otroški vrtec v Barkovljah. Vsoto so zbrali v gostilni tov. Martelanca.

Vsaka črta, ki bi nas delila, je nesprejemljiva

Gradimo Jugoslavijo

Naj postane odnos do dela merilo naše zavednosti, zrelosti in našega hotenja

To je napis, ki so ga delavci opekarne «Alta» v Mali Bukovici pri Il. Bistrici obesili nad stroj, kateri izdela dnevno nad 16.000 kosov šuple opeke, lukničaste ali pa šest do osem tisoč žlebastih strešnikov, korcev.

Velika pobuda, ki se je rodila v možganih preprostega delavca v SZ, je našla v današnjih povojnih dneh prav v novi Jugoslaviji ne šteto junakov dela, ki z razumevanjem te velike zamisli ustvarjajo naravnost čudeže v obnovi porušene domovine. To je bila misel, ki nas je spremljala pri obisku te opekarne.

Opekarno je postavil neki Italijan, ki je marca meseca na skrivaj izginil iz teh krajev. Ker ga po njegovi izjavi, da se v nekaj dneh povrne, ni bilo nazaj, je opekarno prevzela Uprava narodne imovine.

Ta se je znašla pred ogromnim problemom popolne odnovitve vseh naprav, sušilnih lop in najetju novega osebja, ker so poprej delali večinoma priseljeni Italijani, ki so v letih borbe odšli na svoje domove. Vse zgradbe z napravami vred so bile v obupnem stanju. Leseni podporniki pri sušilnih lopah napol gnili, podporne kolone iz opeke vse razpokane, zidovi pa — «Poglej», mi je dejal tovariš, ki me je spremljal in pri tem potresel z roko steno delavnice, katera se je nevarno zamajala, «tako smo našli vse razen sušilnih peči».

Niso dolgo premišljevali, kako bodo popravljali, prijeli so za delo — in je šlo.

Povečali so obrat

Pod spretnim vodstvom tovariša Macarol Dragota in Rusjan Jakoba ter se nekaj drugih delavcev so pričeli obravljati. Eno skupino delavcev so zaposlili takoj za pripravljanje gline, katere so že v mesecu aprilu nakopali 2000 m3., drugi del pa je dobesedno «jurišal» na obnovo. Podrli so najprej 1400 m. lop, ki niso mogle zaradi preperelega stebrovja več služiti svojemu namenu. Te so predelali in jim dodali še 600 metrov novih lop tako, da imajo danes na razpolago 200 metrov novih sušilnih lop za sušenje zidakov. Na novo so postavili 400 m2 obširno lopo za sušenje žlebastih strešnikov. Za te so doslej napravili 12.000 novih podstavkov, v teku pa je delo še za nadaljnih 13.000. Glavno sušilno lopo so dvignili za dva metra in jo na novo prekrili. Na ostalih lopah so morali na novo prekriti nad 50% površine vse strehe. Nam novo so zgradili dvotiren most za dovažanje ne vse strehe. Nanovo so zgradili ob vhodu nov most za dovažanje premoga v sušilne peči. Popravili so splošno kanalizacijo, napravili jamo za vodo z vsemi dotočnimi kanali. Očistili so vse stroje in jih usposobili za novo delo. Poleg tega so še izpraznili peči, v katerih je bilo nad 100.000 komadov raznih vrst zidakov, strešnikov in šuple opeke.

Vse to delo so izvršili meseca aprila. Poleg normalnega delovnega urnika so napravili med tem časom še 670 udarniških ur za obnovo, dnevno pa zdaj delajo v isti namen še pol ure, eno nedeljo v mesecu pa za trimesečno tekmovanje.

Narasla je produkcija

Težave so bile v začetku velike, ker so bili skoro vsi delavci, razen nekaj strokovnih moči, popolnoma nevešči dela, toda z dobro voljo so jih vse premagali. Do danes so že napravili nad 300.000 komadov raznih vrst zidakov, šuple opeke in žlebastih strešnikov. Danes je opekarna toliko opremljena z vsemi potrebnimi stroji in napravami, da bo do septembra lahko napravila dva milijona komadov raznih vrst in velikosti zidakov, strešnikov itd.

Prosili smo tovariša Macarola, ki vse to delo vodi, da bi nam pokazal stroje za izdelavo v obratu. Ker je zaradi pomanjkanja pogonskih jermenov v obratu le kombiniran stroj za izdelavo šuple opeke in žlebastih strešnikov, smo ga šli pogledat. Tri tovarišice in trije tovariši so zaposleni pri njem. Dva siva pasova tečeta izpod valjarjev, ena tovarišica reže enakomerno dolge komade, dve jih odstrnjujeta in nalagata na samokolnice delavcem, kateri jih odvažajo v sušilne lope, eden pazi na stroj in meče vanj odpadle dele, drugi pa polni z vrha lijak.

Tako ves dan. Do 16.000 komadov šuple- opeke, ali pa šest do sedem tisoč žlebastih strešnikov gre dnevno skozi pridne roke teh junakov dela in obnove. Ko bo vodstvo dobilo še pogonsko jermenje za drugi stroj, tedaj bo izdelala ta opekarna še 18 do 20 tisoč zidakov dnevno.

Približno eno uro je oddaljena ta opekarna od Il. Bistrice. Skrita je, da jo opaziš šele, ko prideš prav blizu. Morda je to vzrok, da se še ni nič pisalo o teh skritih junakih, ki toliko doprinašajo za oznovo naših porušenih in požganih vasi. Naj bo ta kratek članek v vzpodbudo k še večji pridnosti delavcem in vodstvu, ko bodo videli, da jih narod prišteva med tiste dobre in zavedne ljudi, ki s svojim delom pomagajo graditi našo novo, svobodno in srečno domovino - Jugoslavijo.

V trpljenju smo se prekalili

Ob drugi obletnici požiga cerkljanskih vasi

Kot bi se sprostile vse demonske sile, so prdrveli podivjani hitlerjevi SS-ovci dne 9. junija 1944. v mirne vasi cerkljanskega okraja. Vsi dobri terenci so zbežali v gozdove, ker so vedeli, da jih sicer čaka gotova smrt. Lahko so opravili svoje delo «višjerasci» nad nezavarovanimi vasmi, ko ni bilo naših partizanskih čet dovolj na razpolago, da bi bili to preprečili.

Najprej so pričeli svoje uničevalno delo v Jagrščah in Sjavniški dolini, sledile so Šebrelje z vsemi tremi vasmi, nato Reka pod Sv. Ivanom, Lazec, Plužnje in Otalež. Vse do Idrije ki je oddaljena 16 km., je segal dim gorečih vasi. Več stoletni trud pridnih cerkljanskih kmetov in bajtarjev je bil uničen.

Ni manjkalo pri tem groznem dogodku, ki je pretresel do dna vsakega poštenega in zavednega Slovenca, tihih junakov, ki bodo ostali zapisani z zlatimi črkami v zgodovinski knjigi narodno-osvobodilne borbe.

Eden takih je bil Groselj Jože, invalid iz vojne 1915-18. Ta je videč, da mu gori hiša, planil iz skrivališča, ker je videl, da so požigalci že odšli. Hotel je rešiti tisto, kar je sam s svojimi žulji postavil. Toda neki SS-ovec, ki je bil v bližini na zasedi, je planil za njim v hišo, ustrelil tovariša in ga pustil, da je v lastni hiši zgorel. Ustrelili so 90-letnega gluhega starčka, slepega harmonikarja Volčino Andrej-a, zverinsko mučili Černilogarja Franc-a in njegovo ženo Julko ter Podreko Andrej-a preden so jih ustrelili. 9 dobrih ljudi je dalo takrat svoja življenja zato, da izpričajo pripadnost tega ozemlja k Jugoslaviji. 2 borca - partizana, ki so ju ujeli v Masorah, so mučili na najbolj okruten način, preden so jima odsekali glave. Ko so jima izkopali oči, so ju med tem vprašavali: «Ali zdaj vidita svobodo, ali vidita zaveznike!?».

Borca-junaka in mučenika sta molčala in trpela, vedela sta, da bodo ostali dočakali zaveznike in svobodo. Ta prizor bi morali videti tudi oni v Parizu, pa bi drugače govorili in odločali o Trstu in vsej Julijski krajini.

Dve leti je minilo, ko smo šli dan po požigu Šebrelj skozi vas in nas je neka tovarišica pikro zbodla: «Ali je to svoboda, katero nam pripravljate». Vemo, da je bilo to vprašanje stavljeno takrat še v dojmu požara in razdejanja, zato nismo zamerili, ne vzeli za zlo. Danes lahko odgovorimo trezno: V ognju se zlato preizkuša. Prav v teh požganih vaseh je danes največ edinosti in razumevanja. Gradijo in popravljajo se hiše, nove ljudi nam je dala borba, kateri gledajo z vse globnjim razumevanjem na trpljenje sočloveka. Tista grda sebičnost, ki je bila tako ukoreninjena v ljudeh, polagoma izginja. Na njeno mesto pa stopajo vrline, ki jih je že Gregorčič omenjal, ko je pel: «Ko kruh delil bo z bratom brat, s prav srčnimi čutili».

Sadove teh trdih preizkušenj vidimo povsod. Mladina se zbira v delovne čete in pomaga tistim, ki sami nimajo dovolj delovnih moči. Popravljajo se ceste, žgejo se apnenice. Ko bodo v nekaj letih naše vasi popolnoma obnovljene, ljudje ne bodo mogli verjeti, da so šli skozi tako trde preizkušnje in da so se v njih prekalili in prenovili v res prave in dobre člane človeške družbe v svobodni domovini.

Bo šla ZVU mimo tega?

Prebivalci iz Žage pri Bovcu so naslovili naslednjo resolucijo na okrajnega guvernerja ZVU v Bovcu:

Glede na dogodek 31. maja, zaradi katerega sta v naši šoli pouk ukinili ter učiteljici odstavili, odločno protestiramo proti takim ukrepom, užaljeni, ker nimate v tem pogledu nikakega razumevanja.

Ko smo se skupno z vami borili za uničenje fašizma in za osvoboditev, smo se borili prav tako za to, da bomo končno svobodni tudi na kulturnem polju in da bomo vzgajali naše otroke sami, kakor bomo mi hoteli. Ustanovili smo že v času borbe našo prvo slovensko šolo, v kateri je učiteljica vzgajala otroke v našem duhu, kljub vsem oviram od strani okupatorjev.

V istem duhu zahtevamo, naj se danes pouk v naši šoli nadaljuje in naj naši otroci rabijo knjige, ki smo jih jim že ob začetku šolskega leta preskrbeli. Odločno odklanjamo šolo z učnim načrtom, s knjigami in vzgojitelji, ki se ne strinjajo z našimi pogoji.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Žaga, 2. junija 1946.

(Sledijo podpisi vse vasi)

Od Triglava do Jadrana

Herpelje-Kozina

PRAZNOVANJE OBLETNICE ROJSTNEGA DNE MARŠALA TITA

Na predvečer obletnice rojstnega dne maršala Tita so na vseh okoliških hribih zagoreli ogromni kresovi. Oznanjali so tudi tovarišem in tovarišicam onstran demarkacijske črte, da je ta dan praznik našega ljudstva, ki hoče pokazati svojo veliko ljubezen voditelju jugoslovanskih narodov. Obe vasi sta bili v zastavah. Ljudstvo je bilo praznično razpoloženo. Popoldne so imeli na kozinskem križišču slavnostno zborovanje. Ob tej priliki so kozinski trg preimenovali v trg maršala Tita, kar je ljudstvo navdušeno pozdravilo.

Strunjan

GOSTOVANJE OTROK IZ GLUHONEMNICE IN MLADINSKEGA DOMA V PORTOROŽU

Minulo nedeljo so v Strunjanu gostovali otroci iz gluhonemnice in iz mladinskega doma v Portorožu. Vaščanom so priredili zelo uspelo akademijo. Strunjan se ni doživel kaj takega. Ljudstvo je že v zgodnjih popoldanskih urah napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Po kratkem nagovoru o pemenu proslavljanja obletnice rojstnega dne maršala Tita so malčki pričeli s svojim sporedom. Zavladala je popolna tišina. Navzoči so burno pozdravili vsako točko. S solzami v očeh so zrli v živo sliko, ki je predstavljala teror okupatorja «Očeta so ubili, mater zaklali, brata odpeljali», so bolestno vzdihale sirote, ki so vse to doživele. Žene in možje niso mogli vzdržati solza. Navzoči so to točko nagradili z burnim ploskanjem.

Zelo lepo so uprizorili tudi vse ostale točke sporeda. Zadnja točka je pričala o slovansko-italijanskem bratstvu v tej pokrajini. Po končani prireditvi je ASIZZ iz Strunjana pogostila malčke s črešnjami in jagodami, nešpljami in kruhom. Ob pogrnjenih mizah so se sirote počutile kakor doma. Ob odhodu se je tovariš ravnatelj najlepše zahvalil vsem Strunjančanom za navdušen sprejem, antifašističnim ženam in ostalim množičnim organizacijam pa za izkazano požrtvovalnost. Prostovoljne prispevke je mladina podarila v prid sirotišnici. Strunjančani ne bodo pozabili tega lepega dne. Dolgo se bodo spominjali nadvse svečane proslave obletnice rojstva našega maršala Tita. *L. St.*

Sporočila in objave

V nedeljo 9. junija vsi v Postojno!

Po tradicionalnem običaju priredi uprava Postojnske jame za binkoštno nedeljo velike svečanosti v sami jami. Jama bo razkošno osvetljena, na sporedu je koncert, nastop raznih pevskih zborov in ples.

Železniška uprava je odobrila posebne vlake iz Trsta in Reke po znižani ceni. Vozili bodo tudi avtobusi s posebnimi popusti. Vožnja z železnico Trst-Postojna in nazaj stane 160 lir, z avtobusi in kamioni 210 lir. Vstopnina je 50 lir in kosilo v jamski restavraciji 80 lir.

Kdor želi imeti udobno mesto v vlaku in avtobusu, naj se *pravočasno* prijavi, najkasneje pa do petka 7. t. m. opoldne pri *avtopodjetju Zaccaria*, via F. Severo 5 b (tel. 29-243) ali pa pri potovalnem uradu *UTAT*, via M. R. Imbriani 11 (tel. 29-942).

Prvi planinski tabor na Nanosu

Slov. planinsko društvo v Gorici priredi izlet na Nanos v dveh skupinah s kamioni do Vipave, od tu peš na vrh.

Prva skupina odpotuje v nedeljo dne 9. VI. ob 16. uri s Travnika, se udeleži kresovanja in taborenja na Nanosu. Za te udeležence je priporočati toplo obleko. Druga skupina odpotuje v ponedeljek dne 10. VI. ob 5. uri zjutraj istotako s kamioni s Travnika. Povratek za vse je v ponedeljek zvečer.

Prijave sprejema trgovina Rolich, Corso Verdi št. 5.

Prevoz tja in nazaj znaša 120 lir.

IZLETNIKI IZ TRSTA!

V včerajšnji številki smo objavili spored svečanosti, danes pa dajemo pojasnila glede prijav:

Prva skupina planincev gre v nedeljo z vlakom ob 6.40 uri zjutraj do Divače, od tam peš preko Razdrtega na Nanos, kjer prenočuje. Naslednjega dne se po isti poti in na isti način vrne v Trst.

Druga skupina potuje s kamioni v ponedeljek zjutraj ob 5. uri. Cena vožnji do Razdrtega in nazaj je 155 lir.

Prijave sprejema Informacijska pisarna v ulici Carducci 6, veža in gostilna Kobol — «Jadran» pri Sv. Jakobu, pa tudi urad Enotnih sindikatov v ulici Imbriani 5, I., soba 15, od 18.-21. ure. Vse ostale podrobnosti dobite pri navedenih naslovih.

Prireditve, predavanja in sestanki

KULTURNI KROŽEK «SKORKLJA» ima danes 5. t. m. ob 20.30 v dvorani v Vicolo dell'Ospedale Militare 2 članski sestanek s predavanjem.

Ob 20. uri bo v dvorani v Vicolo dell'Ospedale Militare št. 23 tudi ples.

KULTURNI KROŽEK «M. KRALJIČ» sporoča, da bo danes 5. t. m. ob 20. uri običajni zabavni večer. Jutri 6. t. m. ob 20. uri bo imel tov. Saba zanimivo predavanje. Vstop prost.

SLOVENSKO PROSVET. DRUŠTVO «S. ŠKAMPERLE», Sv. Ivan, Trst, bo imelo v četrtek dne 6. t. m. ob 20.30 uri v našem ljudskem domu članski sestanek s predavanjem. Predaval bo književnik in pisatelj tov. Vladimir Bartol. Pridite vsi in napolnite dvorano!

Primorska mladina v svojem tedn

Novi dokumenti naše odločne volje

Mladinska nedelja v Mirnu

V nedeljo 2. junija je mladina mirenskega okraja svečano otvorila «mladinski teden». Že zjutraj je prihajala mladina, večelo razpoloženja, iz vseh vasi okraja, pripravljena, da nastopi pri športnih tekmah in na kulturni prireditvi. Prišle so številne delegacije iz Gorice, iz Furlanije, Tržiča, iz Krasa in Brd. Že ob devetih dopoldne je na mirenskem igrišču mrgolela številna množica igralcev in gledalcev, mladine in starejših, da prisostvuje tej prvi veliki okrajni športno - kulturni prireditvi na Goriškem.

Okrog 9. ure so se začele na igrišču tekme v lahki atletiki s sodelovanjem mladincev in mladink iz raznih vasi okraja, ki so pokazali dobro pripravljenost, kar smo opazili zlasti pri mladini iz samega Mirna in Bilj.

V popoldanskih urah je prispelo iz vse okolice Mirna in iz Gorice še mnogo ljudi. Prišli so tudi tovariši Odreda J. A. na Krasu. Z veliko pozornostjo so navzoči sledili popoldanskim nastopom mladine. Prva popoldanska točka je bila fizkulturna prireditev, na kateri je nastopilo skupno 450 telovadcev iz okraja. Krasen in slikovit prizor, ki je vzbudil val navdušenega ploskanja, so nudili mladi telovadci, vsakokrat, ko so v vzornem redu prikorali na igrišče ob zvokih koračnic, ki jih je igrala mirenska godba na pobočju grada. Telovadci in telovadke oz. mladina in pionirji so nosili svoje telovadne obleke živih barv, modre, rdeče, rumene in zelene ter bele bluze. Po posameznih nastopih je bil posebno zanimiv in slikovit skupen nastop ko so vsi telovadci izvajali vsak svojo vajo. To uspelo točko je množica nagradila z burnim nenehnim ploskanjem.

Po končanih vajah so telovadci skupno nastopili na igrišču s himno «Hej Slovani», ki jo je spremljala tudi domača godba.

Nato sta odigrali nogometno tekmo za pokal «Medeot-Rusjan» v čast S.T.D. iz Gorice in «Adrije» Mirna. Rezultat 1:0. Nogometna tekma v [illegible] je bila zelo živahna.

Po končanih nastopih na prtem se je ljudstvo podalo v [illegible] rano. Pred izvajanjem kulturnega programa so predstavniki raznih organizacij in delegacij, pa tudi nekaterih nagovore in izrekli toplo priznanje telovadcem in tekmovalcem za odlične uspehe. Med njimi, so govorili tov. Lavrenčič od pokrajinske Zveze za fizkulturno vzgojo, predsednik okrožnega NOO za Goriško tov. Jože Strukelj, mladinec iz tekstilne tovarne v Podgori tov. Sclausero, ki je prinesel pozdrave v imenu vse mladine iz [illegible]se. Med drugim je dejal, da je [illegible]gova vas Versa najzapadnejša [illegible]lanska vas v coni A Julijske [illegible]jine in da so se v štiriletni [illegible] tudi oni borili za končno svobodo [illegible] za priključitev k Jugoslaviji. [illegible] *tej borbi vztraja ljudstvo iz [illegible] še danes in bo vztrajalo do [illegible]ca»*, — je zaključil svoj pozdravni govori.

Tajnik Zveze fizkulturnih društev za Goriško, tov. Edi Devetak je objavil izid raznih tekem, ki [illegible] našamo na drugim mestu. [illegible] je pripravljalni odbor tega [illegible]dinskega praznika nagradil z [illegible]mi darili zmagovalce pri tekmah. Bilo je nagrajenih preko 20 [illegible]movalcev, med njimi fantje iz [illegible]kleta. Prisrčno misel so imeli [illegible]lavci iz predilnice v Podgori, ki so poslali preko svojega delegata dve bronasti medalji v nagrado najmlajšemu mladincu in mladinki, ki se bosta udeležila [illegible] tekem. Najmlajša tekmovalca [illegible] bila oba iz požganega Mirna.

Na kulturni prireditvi so nastopili z raznimi pevskimi točkami živimi prizori mladinci in mladinke iz Rupe, Sovodenj in Mirna.

Tisoči ljudi so radostnega srca zigranega srca uživali ob tem [illegible]jajnem poletu zdrave, čvrste, [illegible]gumne in borbene mladine mirenskega okraja, ki je s tem nazorno živo slikó svojega mladostnega [illegible]maha, svoje krepkosti in ljubezni, [illegible] silne želje po svobodnem življenju v bratstvu in edinstvu, novemu mladostnem svetu, ki ga bo [illegible] naša delovna, kmečka in intelektualna mladina v novi mladi Jugoslaviji, kjer druži vso mladino neomajna vez edinstva.

* * *

Ostala poročila o delu mladine v mladinskem tednu, bomo ves ta teden prinašali na tem mestu. Danes je vsled pomanjkanja prostora precej poročil izostalo. Objavili jih bomo v prihodnjih številkah. Mladino prosimo, naj nas o svojih uspehih sproti obvešča.

Enotni sindikati

SINDIKAT PAZNIKOV poziva vse paznike na zborovanji ki bosta danes ob 9. in ob 20 uri v ulici Imbriani 5. Ker je dnevni red zelo važen prosimo vse paznike da se teh zborovanj gotovo udeleže.

SINDIKAT VRTNARJEV obvešča da bo danes ob 18 uri v ulici Imbriani št. 5 sestanek direktivnega sveta.

SINDIKAT BRIVCEV IN CESALCEV obvešča da bo danes ob 20.30 uri v ulici Imbriani št. 5, I, splosna skupščina. Na dnevnem redu je poročilo o doseženih sporazumih in o klavzulah, o katerih še razpravljajo. Razpravljali bodo tudi o nekaterih predlogih, ki zadevajo brivske pomočnike, ki jih gospodarji plačujejo s 45%.

SINDIKAT KOVIN. STROKE obvešča da bo danes ob 18.30 v ulici Imbriani št. 5, I, zborovanje namesčencev SELVEGG-a. Sindikat kovinarske stroke obvešča tudi, da je njegova nova telefonska številka 90-273.

KMETIJSKA NABAVLJALNA IN PRODAJNA ZADRUGA V TRSTU vabi vse odbornike na sejo, ki bo jutri 6. t. m. ob 18 uri v ulici Zonta št. 2, I.

KINOPREDSTAVE

NAZIONALE. 16.15: «En dan življenja» - A. Nazzari.
FENICE. 16: «Bajna noč» - M. Presle, F. Gravey.
SUPERCINEMA. 16: «Brez družine».
FILODRAMMATICO. 16: «Našemljeni kavalir» - W. Parker, A. Lause.
ITALIA. 16: «Takšno je življenje» - D. Durbin.
ALABARDA. 16: «Pojem toda pod glasom» - M. Lotti F. Albanese.
IMPERO. 16: «Gospa se je vdala».
VIALE. 16: «Vse mesto prepeva» - N. Taranto, N. Otto.
MARE. 16: «Mavrica».
MASSIMO. 16: «Sonce, moje sonce» - T. Goggi, V. Carmi.
GARIBALDI. 15.30: «Onstran prihodnosti», J. Parker, R. Carlson.
NOVO CINE. 16: «Oni s hribov».
ARMONIA. 15.30: «V iskanju sreče» - Rabagliatti, Schipa, Luber.
ODEON. 15.30: «V krčmi».
SAVONA. 16: «Pritajeno srce» - A. Noris, F. Gradey.
MARCONI. 15.30: «Pijanost» - F. Holt, E. Kanapp.
AZZURRO. 16: «Izprehod» - E. Castro.
RADIO. 16: «Dva v gneči».
CENTRALE. 15: «Nočni kavalirji». F. Randall.
VITTORIA. 16: «Poslednja cvetka», C. Brook, F. Baxter.
ADUA. 15.30: «Mrtvaška soba» - Ridolini.
VENEZIA. 15.30: «Rad bi letel».
CARDUCCI. 15.30: «Gardenija okrvavljena».
BELVEDERE. 16: «1000 km v minuti».
ARGENTINA. 16: «Objemi me Alfred».
LJUDSKI VRT. 21: «Učiteljica se zabavlja» - K. Ekelund, A. Bohlin.

Odg. urednik DUŠAN HRESCAK

† Potrti vsled neizmerne bolečine sporočamo, da nam je umrla naša srčno ljubljena

TATJANA

slušateljica farm. fakulte, ljubljanske univerze.

Začasno bo pokopana v Ljubljani.

Ljubljana-Trst, 2. junija 1946.

Žalujoči starši Lojska in Vojko, Plesničar, brat Stojan, [illegible] oče Vinko Martelanc, [illegible] Slavko Martelanc, teta [illegible], bratranec Tomo.

ZAHVALA

vsem, ki so v tako obilnem [illegible] spremili k zadnjemu počitku našega ljubljenega, nepozabnega [illegible]

SLAVKA (RUSSO)

inten. udar. brig. III. bat. [illegible]

Posebna zahvala Združenju [illegible] morskih partizanov, čč. duhovnikom [illegible] godbi, pevskemu zboru, govornikoma, številnim darovalcem [illegible]cev in cvetja, ter vsem, ki so z nami sočustvovali.

Barkovlje, 4. 6. 1946.

Žalujoča družina BRISČEK

Poizvedbe

ORAZEN JANEZ, roj. leta 1[illegible] v Selcah št. 16 pri Št. Petru na Krasu, služil v Sardiniji (batt. speciale), pred dvema letoma odšel v Jug. armijo v Dalmacijo. Kdor ve kaj o njem, prosim, naj javi bratu Andreju na zgornji naslov ali na upravo «Primorskega dnevnika».

Tovariš ČOK GUIDO, rojen 1[illegible] 3. 1925., bil v proletarski brig. [illegible] diviz., 1. korp., zadnje vesti 1. 1944 iz Bosne blizu Drvara. Kdor ve kaj o njem, naj, prosim, javi družini Čok, Log št. 11 pri Trstu.

Izgubljeno

Izgubil sem osebno izkaznico na ime Fajdiga Jakob, Zagon 39, izdano od Krajevnega NOO. Najditelj se naproša, da jo odda na zgoraj vedeni naslov.

MOTORNO LETALO, obsega [illegible] 120 cm, izgubljeno pri poizkusnih poletih v smeri Žule-Log. Poštenega najditelja, ki bi ga prinesel na naslov: Lonzar Franz, via Lorenzetti 28 (Ponziana), dobi nagrado 1000 (tisoč) lir.

MLADINCI iz vasi pri SEŽANI priredijo v nedeljo dne 9 t. m.

Javni ples

Igrala bo godba iz Sv. Jakoba iz Trsta 254

TRI MODERNE SPALNICE PO 70.000 LIR

prodam ali zamenjam za les; prevzamem vsakovrstna dela po ugodni ceni

MIZARSKA STROJNA DELAVNICA

Bolčič Anton, Herpelje-Kozina, Klanec

KULTURNO PROSVETNO DELO

Kulturno prosvetne prireditve širom Primorja

Prinašamo še nekaj poročil, v katerih člani naših prosvetnih društev in masovnih organizacijah opisujejo kulturno prosvetne prireditve, ki so jih imeli zadnje čase po primorskih vaseh in mestih.

TEMNICA. *Prebivalstvo te vasice se dobro zaveda, da je kultura silno orožje, s katerim vsak napredni narod lahko odbija poiskuse sovražnika, ki bi hotel uničiti njegovo samobitnost. Ko so v tej vasi sklicali občni zbor prosvetnega društva «Jenko», je ljudstvo prihitelo polnoštevilno v dvorano, da se okoristi z nasveti za izboljšanje prosvetnega dela na vasi. Po otvoritvi, ki jo je imel predsednik prosvetnega društva, je povzel besedo tovariš učitelj, ki je podal jasno in obširno sliko o pomenu in nalogah prosvetnega dela. Poudaril je, da sta kultura in prosveta značilni znak izobrazbe naroda. Težka in strma je bila pot naših prosvetnih društev, bolj težka pa pot prosvetnega dela v zadnjih letih. Dejstva nam potrjujejo, da je po tej strmi poti prišlo primorsko ljudstvo zdravo in zavedno v dni, ko se lahko razvija, dastravno ne popolnoma svobodno, na kulturno prosvetnem polju. V mirnih majskih večerih, ko se je mladina naših vasi po celodnevnem delu na polju zbirala v svojih prosvetnih domovih in prepevala slovanske pesmi, se vadila v igranju, recitiranju in deklamiranju, smo videli, da na tem bodočnost in s tem tudi kultura v rokah mladih in delavnih ljudi, v rokah onih, ki se ne plašijo življenja, ki so se prekalili v borbi. Po govoru tovariša učitelja so navzoči sprejeli naslednje sklepe: nujno potrebno je razgibati delo odbora Dijaške matice za pomoč revnim dijakom; pripraviti svečano proslavo z uprizoritvijo drame «Svet brez sovraštva»; redne pevske vaje in seje upravnega odbora. Z vztrajnim delom bo mlado prosvetno društvo «Jenko» doseglo najlepše uspehe.*

OLGA

*

MEDANA. *Minulo nedeljo je gostovalo v Medani v Brdih prosvetno društvo «Triglav» iz Tržiča. Povabilo ga je domače prosvetno društvo «Tisoč zvezd». Tik pred pričetkom kulturnega mitinga je spregovoril tov. Zvonko, predsednik prosvetnega društva «Triglav